

⁸ Ковриженко Д. Управління виборчим процесом / Д. Ковриженко // Часопис Парламент. – 2003. – № 6 / Лабораторія законодавчих ініціатив 228 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.parlament.org.ua/index.php?action=magazine&id=9&ar_id=301&iar_id=469&as=2

⁹ Органи управління виборчим процесом: окремі проблеми організації та діяльності : матеріали до круглого столу «Президентські вибори 2004: проблеми законодавчого регулювання виборчого процесу» Верховна Рада України, 4 листопада 2003 р. 228 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.parlament.org.ua/docs/uploads/doc/Roundtable.doc

¹⁰ Про Порядок організації роботи та ведення діловодства у виборчих комісіях з місцевих виборів / Додаток до постанови Центральної виборчої комісії від 5 вересня 2015 р. № 228 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0228359-15>

Резюме

Співаков І. І. Центральна виборча комісія як основний суб'єкт адміністративно-правового регулювання виборчих відносин.

У даній статті здійснено аналіз правового статусу Центральної виборчої комісії через призму адміністративно-правових, владно-розпорядчих повноважень. Шляхом дослідження загальнотеоретичного поняття суб'єкта адміністративно-правового регулювання було визначено місце та роль Центральної виборчої комісії серед системи суб'єктів адміністративно-правового регулювання виборчих відносин в Україні. Вказано на недоліки правового регулювання формування ЦВК та територіальних виборчих комісій.

Ключові слова: правове регулювання виборчих відносин, адміністративно-правове регулювання виборчих відносин, суб'єкти адміністративно-правового регулювання, правове забезпечення виборчих відносин.

Резюме

Співаков И. И. Центральная избирательная комиссия как основной субъект административно-правового регулирования избирательных отношений.

В данной статье осуществлен анализ правового статуса Центральной избирательной комиссии через призму административно-правовых, властно-распорядительных полномочий. Путем исследования общетеоретического понятия субъекта административно-правового регулирования было определено место и роль Центральной избирательной комиссии среди субъектов системы административно-правового регулирования избирательных отношений в Украине. Указано на недостатки правового регулирования формирования ЦИК и территориальных избирательных комиссий.

Ключевые слова: правовое регулирование избирательных отношений, административно-правовое регулирование избирательных отношений, субъекты административно-правового регулирования, правовое обеспечение избирательных отношений.

Summary

Spivakov I. Central election commission as the main subject of administrative and legal regulation election of electoral relations.

This article analyzes the legal status of the Central Election Commission in the light of legal administrative powers. By means of study of general theoretical concepts of the subject of legal administrative regulation the place and role of the Central Election Commission of the system of administrative and legal regulation of electoral relations in Ukraine has been determined. The drawbacks of legal regulation of CEC and TECs formation have been specified on.

Key words: legal regulation of electoral relations, administrative and legal regulation of electoral relations, subjects of administrative regulation, legal support of electoral relations.

УДК 342.733:378.4(477):001.891

В. М. УЛОЖЕНКО

Вадим Миколайович Уложенко, старший викладач ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ В УКРАЇНІ

Останнім часом все частіше звучать заклики до запровадження та підтримки інноваційного розвитку України. Створюються та затверджуються численні програми інноваційного розвитку як на загальнодержавному, галузевому рівні, так і на рівні окремих підприємств, установ, їх структурних підрозділів.

Проте інновації – насамперед ідея, створення чогось нового: продукту, технології тощо. І це нове не може бути створене без потужного наукового потенціалу та належного матеріально-технічного забезпечення досліджень. Основним постачальником інноваційного ресурсу українського суспільства має стати сфера вищої освіти, а саме університети.

Питання становлення й розвитку вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ), у тому числі й університетів, досліджуються багатьма українськими вченими. Це, зокрема, Л. Л. Антонюк, Т. М. Боголіб, Р. Г. Валєєв, Н. Л. Губерська, С. М. Домбровська, С. А. Єрохін, В. С. Журавський, М. З. Згуровський, І. С. Каленюк, В. Г. Кремень,

Д. Г. Лук'яненко, С. М. Ніколаєнко, В. М. Огаренко, В. Ф. Опришко, А. Ф. Павленко, А. М. Поручник, С. О. Тульчинська, Л. С. Шевченко, О. В. Червякова та ін. Однак, незважаючи на широкий інтерес до дослідження проблем функціонування ВНЗ в Україні загалом, лишаються, зокрема, недостатньо вивченими питання створення дослідницьких університетів та правового регулювання їх діяльності.

Метою дослідження є проведення аналізу законодавства, що регламентує діяльність університетів, у зв'язку з прийняттям нової редакції Закону України «Про вищу освіту» на предмет їх прогресивності, відповідності міжнародним стандартам та забезпечення подальшого розвитку діяльності університетів на якісно новому рівні, тобто як інноваційних закладів – дослідницьких університетів.

Університети, що становлять питому частку у загальній кількості ВНЗ України, є різнопрофільними ВНЗ, які провадять освітню діяльність, пов'язану із здобуттям певної вищої освіти та кваліфікації широкого спектра природничих, гуманітарних, технічних, економічних та інших напрямів науки, техніки, культури й мистецтв, проводять фундаментальні та прикладні наукові дослідження, є провідними науково-методичними центрами, мають розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, відповідний рівень кадрового і матеріально-технічного забезпечення, сприяють поширенню наукових знань та здійснюють культурно-просвітницьку діяльність.

Усі університети в Україні поділяються на дві великі групи: багатогалузеві (Київський національний університет імені Тараса Шевченка) та галузеві: технічні (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»), технологічні (Національний університет харчових технологій), економічні (Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана), педагогічні (Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова), медичні (Національний медичний університет імені О. О. Богомольця), юридичні (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого) тощо.

Університет є явищем європейським, оскільки саме особливості європейської культури сприяли його виникненню. Найстарішим університетом Європи вважається Болонський університет, заснований у місті Болонья у 1088 р. як юридичний навчальний заклад. На території України перший університет було створено майже 500 років тому, у 1576 р. у місті Острог (Острозька академія). Зрозуміло, що європейська вища школа, враховуючи таку значну різницю у часі заснування, є більш концептуальною.

Загалом вирізняють чотири концепції університету: наполеонівську (французьку), гумбольдівську (німецьку), ньюманівську (англійську) і американську¹.

Згідно з англійською моделлю університет насамперед виконує виховну функцію – навчання спрямовано на розвиток особистості. Таке навчання та розвиток можливі лише через науку, адже саме через неї пізнається істина та формується впевнена й вільна особистість. Отже, гуманітарна наука панувала над прикладними дослідженнями та вузькопрактичними інтересами.

Французька модель передбачала переорієнтування чистого знання на практичні навички. Університети мали виконувати не виховну функцію, не формувати особистість, а готувати спеціалістів для державної служби, обслуговування суспільства. Фактично університет розглядався як елемент, ланка державної освітньої програми².

Золотою серединою між англійською та французькою моделями є модель Вільгельма фон Гумбольдта, що враховувала як широку автономію та академічні свободи університетів, так і потреби суспільства й держави. Передбачалось панування гуманітарної науки, тобто здатності вчитись мислити, а не набувати певних прикладних навичок³.

Американська модель поєднує принципи демократичної побудови класичних університетів з німецькою прагматичністю. Тобто, йдеться про широкі академічні свободи, автономію університетів, глибокі гуманітарні знання та направленість на прикладні дослідження. Фактично університети є освітніми, дослідними, науковими та виробничими комплексами. Навчання проходить як через гуманітарну науку, так і через прикладні дослідження.

Характерні риси кожної з чотирьох моделей університетів наведено в таблиці.

Таблиця

Основні концепції університету

№ з/п	Концепція університету	Характерні особливості системи
1	Англійська (ньюманівська)	1. Розвиток особистості, виховна функція – головна мета діяльності 2. Центральне значення академічної спільноти 3. Чисте, непрагматичне знання 4. Важливість викладання лекцій як способу навчання
2	Французька (наполеонівська)	1. Публічний характер університетів і сильний вплив на них держави 2. Концентрація на навчанні, що зумовлює окрему організацію досліджень 3. Прикладні знання для державної служби 4. Законодавче регулювання програм навчання
3	Німецька (гумбольдівська)	1. Академічна свобода викладання та досліджень 2. Незаангажованість науки, панування гуманітарного знання 3. Концентрація на дослідженнях, навчання через дослідження 4. Внутрішній саморозвиток

№ з/п	Концепція університету	Характерні особливості системи
4	Американська	1. Широка автономія та академічні свободи, відкритість 2. Поєднання освітньої, наукової, дослідної та виробничої діяльності 3. Навчання через науку та дослідження 4. Служіння суспільству як підстава функціонування

На сьогодні важко знайти жодну з представлених моделей у чистому вигляді. Як правило, в європейських країнах синтезовано декілька моделей. Болонський процес, який стартував у Європі та направлений на створення єдиного європейського освітнього простору, базується на поєднанні тією чи іншою мірою англійської та німецької моделей і передбачає центральне значення академічної спільноти, автономію та незалежність університетів, академічну свободу викладання й досліджень, навчання через дослідження тощо.

Українська вища школа також має свої особливості: як-то потужна гуманітарна спрямованість багатогалузевих університетів та прикладні дослідження галузевих університетів. Спочатку в Україні університети створювались за англійською моделлю. За часів СРСР панувала французька модель, університети готували спеціалістів для галузей народного господарства на замовлення держави. Із здобуттям Україною незалежності та за відсутності єдиної державної політики університети розвивались за різними напрямками. Одні повертались до класичної англійської моделі, інші звертались до німецької моделі. Все це відбувалось на тлі рудиментів соціалістичного минулого: державне замовлення, державні наукові програми, державні стандарти освіти тощо.

Необхідно зазначити, що формування університетів за різними моделями характерне не лише для України, а й для інших країн. Так, у США не всі університети є величезними освітніми, науковими, дослідними, виробничими комплексами, як Массачусетський технологічний інститут. Також є низка університетів, які більше схожі на англійську чи німецьку модель, як Нью-Йоркський університет.

У сучасних освітніх системах найперспективнішою формою інтеграції освіти і науки, поєднання і взаємодоповнення навчального процесу та фундаментальних наукових досліджень є дослідницькі університети. Термін «дослідницький університет» використовується для визначення університетів-лідерів, а належність до категорії таких ВНЗ встановлюється згідно з певною системою критеріїв та показників⁴. На сьогодні у світі функціонує понад 1200 дослідницьких університетів, найбільшого поширення вони набули в США, де їх загальна кількість становить майже 260 (для порівняння: у Німеччині – 70, Великобританії – 73), або 6,4 % від загальної кількості ВНЗ країни⁵. В Європі та США дослідницькі університети вважаються осередками елітарної вищої освіти.

З прийняттям нової редакції Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556-VII⁶, згідно з яким забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності віднесено до основних завдань ВНЗ (ст. 26), питання, пов'язані з правовим забезпеченням таких процесів, набувають особливої ваги. Відповідно до ст. 30 Закону України «Про вищу освіту» 2014 р. дослідницький університет – це національний ВНЗ, який забезпечує проривний розвиток держави в певних галузях знань за моделлю поєднання освіти, науки та інновацій, сприяє її інтеграції у світовий освітньо-науковий простір і має визнані наукові здобутки.

Статус дослідницького університету надається Кабінетом Міністрів України (далі – КМУ) на конкурсних засадах ВНЗ строком на сім років відповідно до затвердженого КМУ Положення про дослідницький університет та критеріїв, що включають показники, приведені до кількості науково-педагогічних і наукових працівників ВНЗ. Надання ВНЗ статусу дослідницького здійснюється за поданням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти у разі відповідності критеріям, встановленим КМУ. Досягти такого рівня розвитку може будь-який ВНЗ першого або другого типів, тобто університет, академія чи інститут незалежно від форми власності за умови попереднього здобуття статусу національного.

Як показує практика функціонування сучасних освітніх систем, процес формування мережі дослідницьких університетів в різних країнах має принципові відмінності. Це стосується й України. Насамперед необхідно зазначити, що в нашій державі законодавчі засади надання ВНЗ статусу дослідницького визначені не так давно, а саме в Законі України «Про вищу освіту» 2014 р.; в попередній редакції Закону України «Про вищу освіту» від 17 січня 2002 р. № 2984-III були відсутні визначення поняття та (або) критерії надання ВНЗ статусу дослідницького університету. Однак, незважаючи на це, становлення системи дослідницьких університетів в Україні розпочалося ще у 2009–2010 рр., до появи вищевказаних законодавчих засад, на підставі відповідних підзаконних нормативно-правових актів – постанов КМУ. Крім того, 5 березня 2010 р. набуло чинності Положення про дослідницький університет, затверджене постановою КМУ від 17 лютого 2010 р. № 163 (втратило чинність), яке й забезпечило правове підґрунтя для першої спроби визначення дослідницьких університетів з-поміж діючих ВНЗ.

Таким чином, за два роки статус дослідницького університету отримали 14 ВНЗ, серед яких були як багатогалузеві, так і галузеві, а саме: 1) Національний університет «Львівська політехніка» – перший в Україні ВНЗ, який отримав статус дослідницького (постанова КМУ від 8 липня 2009 р. № 713); 2) Київський національний університет імені Тараса Шевченка (постанова КМУ «Питання Київського національного університету імені Тараса Шевченка» від 29 липня 2009 р. № 795); 3) Національна юридична академія України

імені Ярослава Мудрого (постанова КМУ «Питання Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого» від 29 липня 2009 р. № 796); 4) Львівський національний університет імені Івана Франка (постанова КМУ «Питання Львівського національного університету імені Івана Франка» від 29 липня 2009 р. № 797); 5) Національний університет «Острозька академія» (постанова КМУ «Питання Національного університету «Острозька академія» від 29 липня 2009 р. № 978); 6) Національний університет «Києво-Могилянська академія» (постанова КМУ «Питання Національного університету «Києво-Могилянська академія» від 29 липня 2009 р. № 799); 7) Національний гірничий університет (постанова КМУ «Питання Національного гірничого університету» від 23 вересня 2009 р. № 1013); 8) Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»; 9) Національний університет біоресурсів і природокористування України; 10) Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; 11) Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна; 12) Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана; 13) Національний авіаційний університет; 14) Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (постанова КМУ «Деякі питання надання вищим навчальним закладам статусу самоврядного (автономного) дослідницького національного університету» від 3 лютого 2010 р. № 76).

Зазначені ВНЗ є державними за формою власності, оскільки за Законом України «Про вищу освіту» 2002 р. (ст. 26) статус національного міг отримати лише державний ВНЗ четвертого рівня акредитації, а це, своєю чергою, давало можливість КМУ надати їм статус дослідницького університету. Такий статус, зокрема, передбачав забезпечення посиленого фінансування програм перспективного розвитку названих ВНЗ. Однак вищезазначена постанова КМУ від 3 лютого 2010 р. № 76 втратила чинність на підставі постанови КМУ «Деякі питання оптимізації державних цільових програм і національних проектів, економії бюджетних коштів та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України» від 5 березня 2014 р. № 71, а постанови КМУ 2009 р. згодом втратили чинність на підставі постанови КМУ «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України» від 5 листопада 2014 р. № 597. Цією ж постановою КМУ від 5 листопада 2014 р. визнане таким, що втратило чинність, Положення про дослідницький університет від 17 лютого 2010 року. Переважно скасування КМУ попередньо прийнятих у 2009–2010 рр. рішень щодо надання окремим університетам статусу дослідницького обумовлено необхідністю скорочення бюджетних витрат.

Незважаючи на ці негативні тенденції для розвитку національної системи вищої освіти, вищевказані університети надалі в переважній більшості позиціонують себе на ринку освітніх послуг як дослідницькі. Так, у Концепції освітньої діяльності Київського національного університету імені Тараса Шевченка на період до 2019 року, схваленій Вченою радою університету 6 жовтня 2014 р., цей провідний сучасний науково-навчальний центр України визначено як багатогалузевий класичний університет дослідницького типу, основними завданнями якого є освітня, науково-дослідницька та інноваційна діяльність. Стратегічним завданням Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (раніше – Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого) відповідно до Стратегії розвитку університету на 2016–2020 роки, затвердженої рішенням Вченої ради університету 26 січня 2016 р. та наказом ректора від 27 січня 2016 р. № 23, є його перетворення на провідний дослідницький і навчально-науковий центр з підготовки висококваліфікованих фахівців-юристів, науково-педагогічних і наукових кадрів вищої кваліфікації. Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет», згідно із Статутом університету, погодженим Конференцією трудового колективу від 9 червня 2015 р. та затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 21 серпня 2015 р. № 888, концепцію своєї освітньо-наукової та інноваційної діяльності вибудовує, зокрема, на засадах запровадження моделі поєднання освіти, науки й інновацій, які сприяють інтеграції у світовий освітньо-науковий простір.

Що стосується інших з вищезазначених ВНЗ, то їх статус університету дослідницького типу визначено в сучасних офіційних документах. Так, Львівський національний університет імені Івана Франка є ВНЗ зі статусом національного та дослідницького відповідно до Статуту університету, погодженого Конференцією трудового колективу університету 19 травня 2015 р. та затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України від 15 вересня 2015 р. № 935. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» нині офіційно визначено як національний самоврядний (автономний) державний ВНЗ дослідницького типу в Статуті університету, затвердженому Постановою КМУ від 21 листопада 2007 р. № 1332, зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 30 січня 2012 р. № 167. Національний університет біоресурсів і природокористування України є багатогалузевим ВНЗ дослідницького типу, який провадить освітню, науково-дослідну, науково-інноваційну, навчально-виробничу та інформаційно-консультаційну діяльність відповідно до Статуту університету, погодженого Конференцією трудового колективу університету 20 лютого 2015 р. та затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України від 10 квітня 2015 р. № 429.

Водночас у статутах окремих університетів відповідний ВНЗ належить до дослідницького типу на підставі постанов КМУ 2009–2010 рр., які втратили чинність, що не дає нам можливості вважати ці документи такими, які відповідають вимогам сьогодення. Це стосується Національного університету «Львівська політехніка» (Статут університету прийнято Конференцією трудового колективу університету 16 березня 2011 р.), Національного університету «Острозька академія» (Статут університету погоджено Конференцією трудового колективу 12 січня 2011 р. та затверджено Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 12 грудня 2011 р. № 1416, зі змінами, внесеними згідно із наказом Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2013 р. № 957), Національного технічного університету «Харківський політехнічний

інститут» (Статут університету погоджено Конференцією трудового колективу 7 жовтня 2014 р. та затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 23 березня 2015 р. № 338).

У контексті даного питання необхідно звернути увагу на те, що Положення про дослідницький університет, затверджене Постановою КМУ від 17 лютого 2010 р. № 163, втратило чинність, а нової редакції даного документа, яка б деталізувала норми Закону України «Про вищу освіту» 2014 р., досі немає. При цьому, як встановлено нами вище зі змісту внутрішніх нормативних документів окремих університетів, спостерігається «друга хвиля» отримання статусу дослідницького університету з-поміж тих ВНЗ, які у 2009–2010 рр. вже його здобували на нетривалий період. І це, незважаючи на припис ст. 30 Закону України «Про вищу освіту», згідно з яким статус дослідницького університету надається КМУ відповідно до затвердженого КМУ Положення про дослідницький університет. Також зазначимо, що прагнення до набуття статусу дослідницького університету виявляють й інші ВНЗ. Так, 24 березня 2016 р. Вчена рада Ужгородського національного університету схвалила Концепцію інноваційного розвитку університету, якою декларує прагнення ВНЗ змінити свій статус з традиційного класичного університету на статус дослідницько-інноваційного. Загалом, слід зазначити, що кількість університетів зі статусом «дослідницький» не може зростати швидко, а розширення кола таких ВНЗ має обумовлюватися виключно високим науковим потенціалом та результативністю наукових досліджень університетів.

Підсумовуючи вищезазначене, можна дійти наступних висновків. В Україні нарізла потреба у формуванні системи дослідницьких університетів на основі достатнього для цього правового підґрунтя. Закон України «Про вищу освіту» 2014 р. є нормативно-правовим актом, який вперше на законодавчому рівні надав правове визначення та встановив основоположні критерії особливої категорії ВНЗ – дослідницьких університетів, що можна вважати початком реалізації одного із завдань Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, затвердженої Указом Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013, у сфері вищої освіти – створення дослідницьких університетів. Нині діяльність дослідницьких університетів також регулюється доволі широким колом інших законодавчих актів, зокрема, Цивільним кодексом України 16 січня 2003 р. № 435-IV, Господарським кодексом України від 16 січня 2003 р. № 436-IV, Бюджетним кодексом України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI, Законами України «Про освіту» від 23 травня 1991 р. № 1060-XII, «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. № 40-IV, «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14 вересня 2006 р. № 143-V, «Про наукові парки» від 25 червня 2009 р. № 1563-VI, «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII та ін. Проте лишаються недостатньо врегульованими питання, пов'язані із наданням ВНЗ умов (у тому числі фінансових, особливо, якщо йдеться про недержавний ВНЗ), за яких останні будуть спроможними претендувати на статус дослідницького університету, адже, як свідчить світова практика, такий статус має здобуватися насамперед за результатами продуктивної наукової діяльності ВНЗ. Крім того, необхідно прийняти нову редакцію Положення про дослідницький університет. Реалізація зазначеного допоможе активізувати розвиток сектору дослідницьких університетів в національній системі вищої освіти з урахуванням світових тенденцій, що сприятиме конкуренції між університетами за лідерство на ринку освітніх послуг, впровадженню новітніх освітніх технологій та підвищенню якості освітніх послуг.

¹ *Wielgus St.*, ks. (1997): O nowym paradygmacie uniwersytetu, «Przegląd Uniwersytecki» (dodatek specjalny).

² *Ямпольская Л. И.* Концептуализация классической «идеи университета» в неклассическом варианте / Л. И. Ямпольская. – Томск : STT, 2014. – 228 с. – С. 44.

³ *Гумбольдт В.* О внутренней и внешней организации высших научных заведений в Берлине / В. Гумбольдт // Неприкосновенный запас. – 2002. – № 2 (22). – С. 5–8.

⁴ Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні : моногр. / А. Ф. Павленко, Л. Л. Антонюк, Н. В. Василькова, Д. О. Ільницький та ін. ; за заг. ред. д.е.н., проф. А. Ф. Павленка та д.е.н., проф. Л. Л. Антонюк. – К. : КНЕУ, 2014. – 350 с. – С. 8.

⁵ Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37–38. – Ст. 2004.

⁶ Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 50. – Ст. 1783.

Резюме

Уложенко В. М. Правові засади становлення дослідницьких університетів в Україні.

У статті надано характеристику університетів як одного з провідних типів вищих навчальних закладів. Розглянуто основні концепції університету: наполеонівська (французька), гумбольдівська (німецька), ньюманівська (англійська) і американська. Наголошується на необхідності формування університетів на якісно новому рівні – дослідницький університет. Розкрито загальні положення щодо створення й функціонування дослідницьких університетів в Україні. Проаналізована практика набуття вітчизняними вищими навчальними закладами статусу дослідницького університету протягом 2009–2016 років. Обґрунтовано пропозиції щодо подальшого вдосконалення законодавчого забезпечення діяльності дослідницьких університетів в Україні. А саме: необхідність прийняття нової редакції Положення про дослідницький університет, яке б враховувало реформування системи вищої освіти згідно з новою редакцією Закону України «Про вищу освіту».

Ключові слова: вища освіта, вищий навчальний заклад, університет, дослідницький університет, Закон України «Про вищу освіту».

Резюме

Уложенко В. Н. Правовые основы становления исследовательских университетов в Украине.

В статье охарактеризованы университеты как один из ведущих типов высших учебных заведений. Рассмотрены основные концепции университета: наполеоновская (французская), гумбольдская (немецкая), ньюманская (английская) и американская. Подчеркивается необходимость формирования университетов на качественно новом уровне – исследовательский университет. Раскрыты общие положения о создании и функционировании исследовательских университетов в Украине. Проанализирована практика получения отечественными высшими учебными заведениями статуса исследовательского университета в течение 2009–2016 годов. Обоснованы предложения о дальнейшем усовершенствовании законодательного обеспечения деятельности исследовательских университетов в Украине. А именно: необходимость принятия новой редакции Положения об исследовательском университете, которое бы учитывало реформирование системы высшего образования в соответствии с новой редакцией Закона Украины «О высшем образовании».

Ключевые слова: высшее образование, высшее учебное заведение, университет, исследовательский университет, Закон Украины «О высшем образовании».

Summary

Ulozhenko V. Legal basis of the formation of research universities in Ukraine.

The article provided description of universities as one of the leading types of higher education institutions. The basic concepts of the university: Napoleon's (French), Humboldt's (German), Newman's (English) and American are disclosed. Emphasized on the need to develop university to a new level – a research university. Reveals the general provisions for the establishment and operation of research universities in Ukraine. The practice of acquiring domestic higher education institutions of research university status in 2009–2016 has been analyzed. The suggestions for further improvement of the legal framework of research universities in Ukraine are substantiated. Namely, the need for a new edition of the Regulation on the research university, which would take into account the reform of higher education under the new Law of Ukraine «On Higher Education».

Key words: higher education, higher education institution, university, research university, Law of Ukraine «On Higher Education».

УДК 343.35:342.922

Т. В. ХАБАРОВА

Тетяна Володимирівна Хабарова, аспірантка Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

ПРАВОВА ПРИРОДА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Упродовж кількох десятків років корупція поступово стала одним із найбільш руйнівних явищ, яке стрімко заповнило всі сфери діяльності держави та значно стримує її розвиток. Проблема корупції привертає значну увагу практиків та науковців, оскільки її вирішення допоможе ефективно реформувати систему державного управління; забезпечити законні права громадян, які внаслідок корупційних діянь часто порушуються; подолати зневагу населення до апарату державної служби та до державних службовців, що надасть можливість залучити громадян до співпраці з органами державної влади й органами місцевого самоврядування.

Останнім часом ми можемо спостерігати дещо активнішу діяльність держави щодо запобігання корупції. Зокрема, однією з важливих складових правової політики держави стала реформа законодавства з питань запобігання та протидії корупції, яка зумовлена насамперед відсутністю належного правового регулювання у цій сфері, а також невпинним поширенням корупції¹. Зважаючи на те, що в країні відбулись кардинальні зміни в політичному та суспільному житті, змінились погляди й на проблему протидії корупції². У 2014 р. було прийнято низку нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання корупції, на політичному рівні проголошено курс на посилення протидії цьому явищу. Як свідчать назва та зміст законопроекту, пріоритетним є саме превентивний підхід до подолання корупції, що є істотною відмінністю від переваляючого раніше репресивного характеру законодавства, за якого основна увага приділялась питанням відповідальності за корупційні правопорушення. Актуальність і правильність обраної стратегії підкріплюється й давно обговорюваною в наукових колах важливістю саме попередження корупційних проявів³.

Як відомо, успішна боротьба з корупцією ґрунтується на трьох головних складових: наявності політичної волі найвищого керівництва держави; усуненні (або максимальному скороченні) умов і стимулів для корупції; ефективному виявленні та переслідуванні корупційних правопорушень, невідворотності покарання за їх вчинення⁴. Так, на нашу думку, дійсно важливою є воля найвищого керівництва та державних службовців, адже всі заходи щодо запобігання й протидії корупції реалізуються державними службовцями і саме від них залежить ефективність обраної державою антикорупційної політики, тому надзвичайно важливим є свідоме утримання особи від протиправних дій у поєднанні з активною протидією проявам корупції. Проте